

életmódja helyhez kötött életmóddá alakulásának.

A kutatás interjúk, kérdőívek felvételéből és azok elemzéséből, szakirodalmak gyűjtéséből, elemzéséből és médiaelemzésből áll. Jelen kiadvány a kutatással kapcsolatos első kötetünk, melyet másik két könyv, az interjúk és kérdőívek feldolgozása, elemzése követ majd.

A kötetet mindenkinek ajánljuk, de elsősorban azoknak, akik az ilyen és hasonló jellegű témák iránt érdeklődnek.

Az egész kutatásnak és a könyvnek is célja a társadalom sokszínűségének felmutatása, a szubkultúrák iránti tolerancia növelése, a kisebbségek és a többség közötti párbeszéd, együttműködés akadályainak elhárítása.

A kötet beszerezhető a Pécsi Tudományegyetem Romológia és Nevelés-szociológia Tanszékén.

BALÁZSOVICS MÓNIKA

Nagy József, *Kompetenciaalapú kritériumorientált pedagógia* (Szeged: Mozaik Kiadó, 2007.)

Az utóbbi évek pedagógiai kutatásai szerint közoktatási rendszerünk nem csökkentti, hanem egyenesen növeli a tanulók közötti fejlettségbeli különbségeket. A hagyományos ismeretalapú pedagógiai kultúra képtelen az eredményességgel, esélyegyenlőséggel szembeni egyre növekvő igények kielégítésére.

A jelentkező problémák miatt elengedhetetlen a megoldás keresése.

Nagy József kötete, mely az ismeret dominanciájú pedagógiai kultúra problémáiról, valamint a kompetencia dominanciájú pedagógiai kultúra lehetőségeiről publikált tanulmányok gyűjteménye, a szegedi pedagógiai kutatóműhelyben elvégzett több mint három évtizedes kutatómunka eredményeinek felhasználásával készült.

A könyv ezért hiánypótló. Újszerű tartalmának könnyebb feldolgozása érdekében vázlatos tartalomjegyzékkel indul, melyet a nagyobb részek bevezetésekor rövid tartalmi összefoglaló és részletes tartalomjegyzék tesz áttekinthetőbbé.

A szerző bevezetőjében felvázolja azt a riasztó képet, mely szerint a hagyományos oktatás képtelen megbirkózni napjaink exponenciálisan növekvő ismeretanyagával, a tanulók közötti szélsőséges különbségekkel, az eredményességgel és hatékonysággal szemben jelentkező igények teljesítésével.

Feltételezése szerint az alakulóban levő kompetenciaalapú kritériumorientált pedagógiai kultúra nyitja meg az utat az új helyzet kihívásaira adható válaszok keresése előtt.

A gyűjteményes kötet három fő részében, 24 fejezetben olvashatók az erre vonatkozó tanulmányok. Elméleti alapokat és fogalomrendszerbeli segítséget nyújt a megértéshez a 3., 5. és 19. fejezet.

Az első fő rész napjaink problémáival, a kihívásokkal és a válaszlehetőségekkel foglalkozik. Első fejezete érzéletes példákkal szemlélteti a jelenlegi csődhelyzetet.

A szerző véleménye szerint az egyes gyermekek közötti különbség, mely iskolába lépéskor ötvenyi is lehet, 16 éves korra duplájára növekedhet. Ráadásul az élethosszig tartó tanulás kapcsán olyan készségek és képességek elsajátítására lenne szükségük, ami a hagyományos módon csak keveseknek sikerülhet. Általában az értelmi és szociális képességek valódi fejlesztése az iskoláztatás során meg sem kezdődik.

A szegedi kutatóműhely sokféle készség és képesség fejlődési folyamatát térképezte fel.

Tapasztalatuk szerint a fejlődés minimum 5–10 éves folyamat, így a témánkénti letanítás és abbahagyás stratégiájával nem is remélhető jobb hatékonyság. Nyolc pontban foglalják össze a megoldás feltételeit és lehetőségeit, ezek:

1. a személyiség alapszisztemének ismerete (kompetenciák, alapotívumok, alapkészségek és -képességek, alapismeretek),

2. ezek összetevőinek, szerveződésüknek feltárása, mely által lehetővé válik működtetésük,

3. a működtetés kritériumainak kidolgozása,

4. a fejlesztési folyamat kritériumorientált diagnosztikus térképeinek feltárása,

5. éveken át tartó fejlesztés,

6. a cselekvő tanulás rendszeressége,

7. hatékony eszközszerrendszer jelenléte,

8. a naptári életkor szerint szerveződő osztályrendszer átalakítása.

A második fejezet az eredményesség és az esélyegyenlőség javítását szolgáló prevenciós évfolyam- és osztályrendszer ismerteti, utalva a tanulók közötti

fejlődésbeli különbségeket tüneti szinten kezelő változásokra, valamint az időtényezőre úgy, mint a közoktatás Prokrusztész-ágyára és az ebbe bekerülő különböző fejlettségű tanulóokra. (A mondabeli görög haramia azoknak a lábát levágta, akik nem fértek bele az ágyába, a rövidebbeket viszont megnyújtotta.).

Az elméleti alapozás, a kompetenciaalapú pedagógia fogalomrendszerének közreadása mellett fontos kitétel, hogy már a reformpedagógia cselekvés- és tevékenységalapú megoldásai sem elegendők a megoldáshoz, a kompetenciaalapú tartalmi szabályozás jelenthet előrelépést, mely a személyiség kompetenciáinak (pszichikus rendszereinek) fejlesztését írja elő motivációk, ismeretek, megfelelő aktivitások által. A következő egységben az ilyen jellegű szabályozás elméletéről, problémáiról és lehetőségeiről olvashatunk.

A második fő rész országos reprezentatív felmérések alapján annak a feltételeit ismerteti, hogyan válnak feltárhatóvá a pszichikus komponensrendszerek összetevői, meghatározhatóvá az elsajátítás kritériumai, mérhetővé az elsajátítási folyamat.

Az 5. fejezet az ún. KORREKT feltárás és értékelés alapjaival foglalkozik, az elnevezés a „kompetenciaalapú kritériumorientált diagnosztikus fejlesztő” feltárás és értékelés rövidítése.

A 6–13. fejezet az írás, olvasás, beszédhallás, számolás alapkészségeinek elemi szintjeivel szemlélteti a kutatások eredményeit, az alkalmazás feltételeit, lehetőségeit, a pedagógiai tanulságokat.

A 9. tartalma viszont az olvasásképeség komponensrendszerét mutatja be.

A 14–17. fejezet a gondolkodás kritikus alapképességeinek, a rendszerező, az elemi következtető, ill. az elemi kombinatív képesség KORREKT feltárási lehetőségeit vázolja. Az elemi kombinatív alapképesség feltárása két szinten valósult meg. A még olvasni nem tudók esetében szóbeli, 3. évfolyamtól írásbeli szinten. Az elemi szociális készségek értékelését a 18. fejezet mutatja be.

A harmadik fő rész a kritériumorientált fejlesztéssel foglalkozik. A 19. fejezet az alapkészségek ilyen irányú fejlesztésének feltételeit taglalja.

Az eredményes iskolakezdsnek feltétele számos kritikus alapkompone ns megfelelő szintű fejlettsége. A 20–22. részek anyagai a 4–8 évesek folyamatos kritériumorientált fejlesztésére (beszédhalló- és számláláskészség, ill. óvodások esetében) kidolgozott DIFER (diagnosztikus fejlesztő rendszer) programcsomagját, a módszert és eredményességét ismertetik. Ez a fejlesztés komplex stratégiákat igényel, melyek a szociális és kognitív kulcskompetenciákat is előremozdítják játékos módszerek, mesék segítségével. A kétéves fejlesztő kísérlet a gyermekek hátrányos helyzetéből adódó fáziskéséseket jelentős mértékben csökkenteni tudta.

Hasonló stratégia a SZÖVEGFER (szövegfeldolgozó fejlesztő rendszer), melynek célja a tantárgyak szöveges tartalmaival a kognitív kulcskompetenciák fejlesztése éveken át tartó rendszeres egyéni, csoportos és kooperatív tevékeny tanulással, mely a szociális kompetenciákra is előnyösen hat. A 23.

fejezet ennek folyamatos fejlesztési módszereit, az utolsó pedig a programcsomaggal az 5. évfolyamon elvégzett kísérlet eredményeit adja közre.

A könyvben foglaltak jelentőségét érzékelteti, hogy a szerző szerint már világszerte születőben van egy új paradigmaváltás: a kompetenciaalapú, kompetencia dominanciájú pedagógiai kultúra, iskola.

A kötet végén bőséges, több mint 24 oldalas irodalomjegyzék segíti az olvasók további tájékozódását a téma iránt.

Nagy József könyve évtizedes pedagógiai kutatói munka értékes tapasztalatait, eredményeit ötvözi. Haszonnal forgathatják mindazok, akiket érdekel a magyar közoktatás jelene és jövője, akik innovatívak a pedagógiai kultúra fejlesztésének területén.

MAÁR TIBORNÉ

Buda Mariann, *Tehetiünk ellene? – A gyermeki agresszió* – (Budapest: Dinasztia Tankönyvkiadó, 2005)

A „Modern pedagógia a gyakorlatban” című sorozat 3. köteteként megjelenő könyv azzal a nehezen kezelhető jelenséggel foglalkozik, amit gyermeki agresszióknak nevezünk. Az első lépés ahhoz, hogy kezelni tudjunk egy problémát, maga a probléma felismerése.

A téma komolysága, mélysége ellenére a könyv dinamikusan olvasható, könnyen értelmezhető, szakkifejezéseket magyarázva, a tudományos adatokat, fogalmakat érthető formában találja az olvasó elé. Remek, a mindennapi élet-